

Tervehdys kaikille Maatiaiskasvien ystäville!

SATOKAUSI KUN LÄHENE, niin haluaisin tuoda esille hyvin monikäyttöisen juureksen, **palsternakan**. Tästähän on saatavilla hyvää maatiaiskanta 'Studenttia'. Ennen perunan tuloa Eurooppaan palsternakka oli tärkeä viljelykasvi. Sen siemeniä on aikoinaan käytetty rohtona mm. vesipöhöön. Elias Lönnrotkin mainitsee: *"Siementen sanotaan parantaneen helpompia horkkia tiimaa ennen tuloaikaa viinan kanssa nautittuna"*.

Sadonkorjuun aika on palsternakalla vasta myöhään syksyllä ja kasvi on hyvin kylmänkestävä. Sen voi jopa jättää maahan talveksi ja korjata vasta seuraavana keväänä. Sadonkorjuu kannattaa tehdä hanskat kädessä, sillä tuoret palsternakan varret voivat aiheuttaa ihoärsytystä. Palsternakka säilyy varastossa 0°C:n lämpötilassa haihtumiselta suojattuna n. 8kk.

Ravitsemuksellisesti palsternakka on arvokas juurikasvi. Oman sävynsä makuun antaa makeus, joka on peräisin juuren suuresta sokeripitoisuudesta. Palsternakkaa käytetään enimmäkseen liemijuureksena, mutta voidaan käyttää hyvin monipuolisesti ruuanlaitossa: paahdettuna uunissa, muussina, keitoissa, gratiineissa, erilaisissa taikinoissa (leipä-, kakku- ja piirastaikat), makeissa leivonnaisissa marjojen kera, salaateissa raasteena ja hilloissa vaikka omenan kanssa.

F1-hybridijalostus

Vaikka enää ei ole vihannesten siementen kylvökausi, niin ajattelin kirjoittaa hieman siitä, mitä merkintä F1 tarkoittaa siemenpusseissa. F1-hybridin on kahden, yleensä itsesiitoksen heikentämän, puhtaan linjan risteytyksen tulos. Risteytyksestä syntyy ensimmäistä sukupolvea kutsutaan F1-hybridiksi. Saatu hybridi on elinvoimaisempi kuin vanhempansa, mutta seuraavat polvet taantuvat nopeasti (F1-hybridin tuottama oma siemen) ja ovat epäyhtenäisiä. Ilmiötä kutsutaan nimellä heteroosi

eli risteytyselinvoima. Joistakin hybridilajikkeista saa kerättyä itämiskykyistä siementä, mutta ulkoasultaan niistä kasvavat kasvit eivät välttämättä ole samanlaisia kuin emokasvit.

Hybridisiemen pitää tuottaa joka vuosi uudestaan. Viljeltävät F1-hybridilajikkeet kasvatetaan aina siemenestä ja lajikesiemen valmistetaan joka kerta vanhemmistaan risteyttämällä. Lajikkeen oma siemen ei kelpaa kylvösiemeneksi, koska jälkeläistö on epäyhtenäinen. Jotta F1-hybridilajike olisi yhtenäinen, sen vanhempien pitää olla samanperintäisiä. **Ristisiittoisia kasveja** jalostettaessa samanperintäisyys saavutetaan usean sukupolven keinotekoisella itsesiitoksella. Itsesiitoksessa kasvien elinvoima alenee, mutta itsesiitoslinjojen risteytyksen tulos on entistä satoisampi ja elinvoimaisempi. Heteroosijalostus on tärkeä keino saada ristisiittoisista kasveista yhtenäisiä siemenistä lisättäviä lajikkeita, esim. vihannesten siemenet kuten kurkku, sokerimaissi ja kaali. **Itsesiittoisilla kasveilla** tilanne on toinen, kuten tomaatilla. Itsesiittoisten kasvien etuna on lajikkeiden samaperintäisyys, joten aikaa vievä itsesiitosvaihe ennen F1-hybridien valmistamista jää pois.

Sisäsiitokseksi sanotaan toisilleen läheistä sukua olevien yksilöiden risteytymistä keskenään peräkkäisissä sukupolvissa. Sisäsiitoksessa jälkeläistöön ilmaantuu heikkoja yksilöitä ja n. 8 sukupolven jälkeen heikentymistä ei enää tapahdu. Aina sisäsiitos ei kumminkaan heikennä jälkeläistöä. Itsesiitoshan, sisäsiitoksen äärimuoto, on monien kasvien normaali lisääntymistapa. Samanperintäisyyden kasvaessa jälkeläistö siis heikkenee sukupolvi sukupolvelta. Osasy on se, että samanperintäisessä yksilössä haitallistenkin geenien ominaisuudet tulevat esille.

F1-hybridilajikkeen nimen perässä on merkintä F1. Merkintää käytetään kun markkinoilla on sekä tavallisia että F1-lajikkeita. F1-merkintä voidaan jättää pois, jos markkinoilla on esim. kurkusta vain F1-lajikkeita.

Ja eikun syyssadosta ja -väreistä nauttimaan!

Terveisin
Anne Leino

siemen@maatiainen.fi

